

ПАМ'ЯТІ УЖГОРОДСЬКОГО ЕНТОМОЛОГА ВОЛОДИМИРА ОПАНАСОВИЧА ДОБЕЯ

17 жовтня 2009 року передчасно пішов з життя Володимир Опанасович Добей – український ентомолог-лепідоптеролог. Чудова людина, науковець і педагог, він гідно репрезентував українську університетську науку і освіту. Практично все трудове життя В.О.Добей було пов'язане з кафедрою ентомології Ужгородського національного університету. Тут він зростав як фахівець, тут став кандидатом біологічних наук, доцентом, тут сіяв розумне, добре, вічне, навчаючи та виховуючи майбутніх дипломованих біологів. Його заслуга є в тому, що найзахідніший університет України став кузницею ентомологів. Серед учнів Володимира Опанасовича немало відомих дослідників комах не тільки в нашій країні, але й далеко за її межами. Самовіддана праця на теренах науки і на освітній ниві, інтелігентність, скромність, людяність та щирість – це те, що в повній мірі характеризувало нашого дорогого колегу, Володимира Опанасовича Добей.

Народився Володимир Опанасович Добей 2 січня 1936 року у місті Мукачево на Закарпатті. У зв'язку з переїздом сім'ї у селище Перечин, з 1941 до 1947 року навчався у місцевій середній школі. Із сьомого до десятого класу вчився в Ужгородській середній школі №1. Отримавши у 1952 році атестат про середню освіту, поступив на біологічний факультет Ужгородського державного університету. Дипломований біолог-зоолог за направленням розпочав свою трудову діяльність у 1957 році вчителем біології Хустської середньої школи №1. Через шість років переїздить до Уж-

города і зараховується на посаду старшого лаборанта наукової лабораторії при кафедрі мікробіології УжДУ. Після реорганізації лабораторії, з 1964 року працює старшим лаборантом наукової лабораторії при кафедрі зоології. У вересні 1967 року обирається за конкурсом на посаду асистента кафедри ентомології.

У грудні 1978 року В.О.Добей захищає у Львівському державному університеті кандидатську дисертацію „Екологія листовійок (Lepidoptera, Tortricidae) Закарпатської області” під керівництвом провідного українського ентомолога І.К.Загайкевича. Кандидат біологічних наук за спеціальністю „Екологія” В.О.Добей у жовтні 1983 року обирається на посаду старшого викладача, а у червні 1986 – на посаду доцента кафедри ентомології. Понад тридцять років він працював викладачем в Ужгородському університеті. В роботі відзначався пунктуальністю, педантизмом, доброзичливо ставився і до колег, і до студентів. Володимир Опанасович був не тільки хорошим науковцем-ентомологом, а ще й чудовим педагогом. Доступно, зрозуміло і цікаво він читав лекції, вмів та ефективно проводив практичні і лабораторні заняття. За цей тривалий період викладацької роботи читав нормативні курси: „Медицина біологія” і „Біологія з основами генетики” для студентів спеціальності „Лікувальна справа” та „Фармація” медичного факультету, спеціальні курси для студентів-ентомологів: „Загальна ентомологія і фізіологія комах”, „Медицина і ветеринарна ентомологія”, „Лісова ентомологія”, „Фітопатологія”. Проводив “Великий практикум з ентомології”, керував виробничою практикою зі спеціалізації “Ентомологія”. Підготував та опублікував шість навчальних методичних розробок для студентів.

Тисячі випускників Ужгородського університету з вдячністю згадують свого любимого вчителя не тільки за отримані знання, але й за людяне, доброзичливе ставлення. В.О.Добей гідно тримав марку вузівського викладача в дусі класичних університетських традицій. Він відзначався високою відповідальністю в роботі і колегіальністю. Володимир Опанасович був у хороших творчих і дружніх стосунках з відомими вітчизняними ентомологами: В.Г.Долінін, І.К.Загайкевичем, В.М.Єрмоленком, М.Д.Зеровою, З.Ф.Ключко, М.І.Сергієнко, Р.В.Андрєєвою, Н.О.Тамаріною. Сокурсник по Ужгородському університету В.М.Бровдій був його добрим товаришем ще із студентських часів. Та й до молодших колег-ентомологів він ставився як до друзів – широко, добро-

зичливо, з бажанням підтримати і допомогти. Нинішній викладацький колектив кафедри ентомології та збереження біорізноманіття Ужгородського національного університету небезпідставно вважає Володимира Опанасовича своїм вчителем, наставником і старшим другом.

У вересні 2007 року Володимир Опанасович Добей вийшов на пенсію, але зв'язків з рідною кафедрою не поривав. Заходив на біологічний факультет, спілкувався, проймався проблемами, радив, переживав. А 17 червня 2009 року передчасно пішов з життя.

Фахівець ентомолог, кандидат біологічних наук, доцент В.О.Добей є автором близько сорока наукових публікацій, присвячених вивченню лускокрилих комах – шкідників плодових і лісових культур в умовах Закарпаття. Ці роботи – результат дослідження видового складу, біології, фенології і господарського значення не тільки метеликів-листовійок, але й важливіших шкідників з інших родин ряду лускокрилих. Ним виявлено в Закарпатті 121 вид листовійок (Lepidoptera, Tortricidae), вивчено їх розподіл у вертикально-рослинних поясах та природних і антропоізованих біогеоценозах. Встановлені трофічні зв'язки гусеничних

стадій листовійок з кормовими рослинами. Детально вивчена фенологія листовійок Закарпаття, складено фенограми їх розвитку. Для важливіших видів шкідників виявлені природні вороги, що мають значення в регуляції чисельності. Загалом, отримані дані з особливостей онтогенезу та екології тортирицид в умовах Українських Карпат, стали вагомим внеском В.О.Добей до надбань вітчизняної ентомології. В площині прикладної ентомології він активно працював не тільки в галузі захисту сільськогосподарських культур, але й у галузі захисту лісу. Як фахівця високого класу, його постійно залучали в якості експерта до лісопатологічних обстежень у складі незалежних комісій. Володимира Опанасовича добре знали і цінували у виробничих структурах сільського та лісового господарств області. А в освітніх закладах Закарпаття він був частим і бажаним гостем, де проводив консультації і виступав з лекціями перед учнями.

Важко уявити, що Володимира Опанасовича вже немає серед нас. Пішов з життя учитель, друг, колега, соратник, генератор хорошого настрою і, як його називали на кафедрі – метр ужгородської ентомології. Нехай земля йому буде пухом.

Список основних наукових праць В. О. Добей

1. Добей В.А. Данные о листовёрках (Lepidoptera, Tortricidae) Закарпаття, найденных на плодовых и ягодных культурах //Тез. докл. и сообщ. XIX науч. конференц. УжГУ, сер. биологическая. – Ужгород, 1965. – С. 64-66.
2. Добей В.А. К экологии некоторых видов листовёрток (Lepidoptera, Tortricidae) плодовых насаждений Закарпатской области //Матер. межвузовской конференц. “Флора и фауна Украинских Карпат”. – Ужгород, 1965. – С. 75-77.
3. Баганич М.И., Добей В.А. Некоторые виды листовёрток (Lepidoptera, Tortricidae) дубов Закарпатской области //Растительный и животный мир Украинских Карпат. – Ужгород, 1966. – С. 52-55.
4. Добей В.А. К экологии листовёрток (Lepidoptera, Tortricidae) – вредителей садов Закарпатской области //Вопросы охраны природы Карпат. – Ужгород: Карпати, 1969. – С. 132-137.
5. Добей В.А. Зеленая дубовая листовёртка – серьезный вредитель дубрав Закарпатской области // Матер. VI съезда ВЭО. – Воронеж, 1970. – С. 58.
6. Добей В.А. К экологии некоторых видов листовёрток – вредителей еловых лесов Украинских Карпат //Защита леса от вредных насекомых и болезней, т. III. – Москва, 1971. – С. 40-41.
7. Добей В.А. Зоогеографический анализ фауны листовёрток (Lepidoptera, Tortricidae) Закарпатской области //Матер. VII Международного симпозиума по энтомофауне Средней Европы. – Ленинград, 1977. – С. 25.
8. Добей В.А. Экология листовёрток (Lepidoptera, Tortricidae) Закарпатской области. – Автореф. дис...канд. биол. наук. – Львов, 1978. – 24 с.
9. Добей В.А. Трофические связи листовёрток (Lepidoptera, Tortricidae) в биоценозах Закарпаття //Энтомологические и акарологические исследования на Украине. – Киев, 1980. – С. 83.
10. Добей В.А. Отряд Чешуекрылые – Lepidoptera (Методические разработки по большому практикуму для студентов специализации “Энтомология”). – Ужгород, УжГУ, 1981. – 25 с.
11. Добей В.А. Листовёртка подкорковая – серьезный вредитель плодовых культур Закарпаття //Рекомендации по выполнению Продовольственной программы СССР в Закарпатской области. – Ужгород, 1984. – С. 168.
12. Добей В.А. Яблонная плодожорка и меры борьбы с ней //Рекомендации по защите урожая от вредителей и болезней по Закарпатской области. – Ужгород, 1985. – С. 26-28.
13. Добей В.А. К изучению паразитов гусениц яблонной плодожорки в Закарпатье //Тезисы III съезда Украинского энтомологического общества. – Киев, 1987. – С. 112-113.
14. Добей В.А. Фенология листовёрток Закарпаття //Вопросы охраны и рационального использования растительного и животного мира Украинских Карпат. – Ужгород, 1988. – С. 58-60.
15. Добей В.О. Листовійка брунькова (Spilonota ocellana F.) – шкідник дібров Українських Карпат – //Захист лісів Українських Карпат від хвороб та шкідників. – Івано-Франківськ, 1992. – С. 37-38.
16. Рошко В.Г., Добей В.О. Ряд Лускокрилі – Lepidoptera (Методичний посібник з великого практикуму для студентів 4 курсу біологічного факультету). – Ужгород: УжНУ, 1995. – 17 с.
17. Добей В.О., Шкарта К.М. До екології деяких видів листогризучих листовійок (Lepidoptera, Tortricidae) плодів культур Закарпаття //Науковий вісник Ужгородського університету, сер. Біологія, 4. – Ужгород, 1997. – С. 92-93.
18. Добей В., Бондарчук С. Фенологія рівнокрилих бабок (Odonata, Zygoptera) в умовах Закарпатської низовини //Науковий вісник Ужгородського університету, сер. Біологія, 5. – Ужгород, 1998. – С. 137.
19. Крочко Ю.І., Крочко В.Ю., Добей В.О., Потіш Л.А. Комплексне вивчення зооценозів типових природних екосистем Закарпатської рівнини, розробка їх сучасного екоменеджменту та охорони //Науковий вісник Ужгородського університету, сер. Біологія, 6. – Ужгород, 1999. – С. 94-98.
20. Долін В.Г., Добей В.О. Методичні вказівки до виконання лабораторних занять і завдань самостійної роботи студентів з дисципліни “Загальна ентомологія”. – Ужгород, 2002. – 31 с.
21. Долін В.Г., Добей В.О. Методичні вказівки до виконання лабораторних занять і завдань самостійної роботи студентів з дисципліни “Медична і ветеринарна ентомологія”. – Ужгород, 2002. – 22 с.
22. Добей В.О. Методичні вказівки до виконання лабораторних занять і завдань самостійної роботи студентів з дисципліни “Фітопатологія”. – Ужгород, 2002. – 15 с.

Завідувач кафедри ентомології
та збереження біорізноманіття ДВНЗ “УжНУ”
В. Г. Рошко